

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління економічною безпекою доцільно формувати як підсистему загальної системи управління, що тісно пов'язана з вирішенням підприємством інших проблем, а тому вона повинна мати підпорядкований характер. У цілому механізм управління економічною безпекою можна описати за допомогою схеми, основні параметри якої описують зміст управлінських дій, їх провідні функції та варіанти можливих рішень (рис. 1). Структурна схема механізму управління економічною безпекою підприємства містить чотири послідовно взаємопов'язані та взаємозалежні етапи. Вона дає уяву про те, як працює система і від чого залежить її стан.

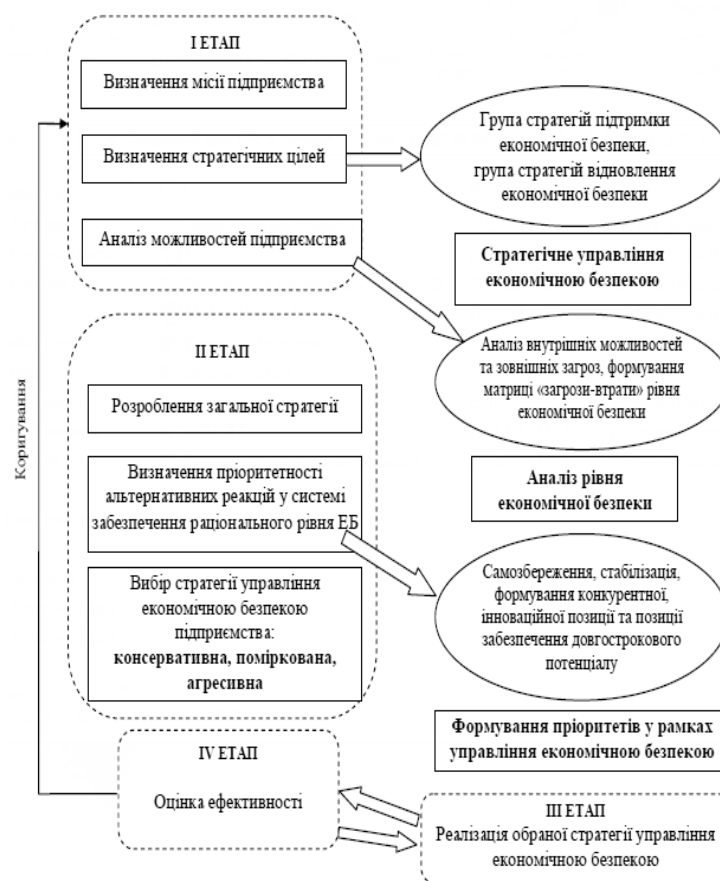

Рис. 1. Концептуальна схема механізму управління економічною безпекою підприємства

Етап I. На першому етапі визначення місії та стратегічних цілей підприємства в межах управління його економічною безпекою слід урахувати, що на мету впливають як зовнішні відносно системи (зовнішні вимоги, потреби, програми), так і внутрішні фактори (потреби, можливості, програми самої системи та її елементів, виконавці). При цьому останні фактори є такими, що об'єктивно впливають на процес формування мети, особливо при використанні в системах управління дефініції «мета» як засобу спонукання до дії. Мета може формуватися на основі взаємодії, суперечок або коаліцій як між зовнішніми, так і між внутрішніми факторами, які існували раніше та перебували в постійному русі та цілісності. Оцінка радикальності та тривалості змін зовнішнього та внутрішнього середовищ є основою створення та контролю балансу підприємства із зовнішнім середовищем, аналізу можливостей підприємства.

Оцінювання проводиться двома блоками: на першому етапі ймовірність виникнення загрози пропонується визначати за експертним методом, використовуючи шкалу бальної оцінки. Експертні оцінки, отримані в результаті обробки анкетного опитування керівників та фахівців досліджуваних підприємств, дозволяють розподілити загрози економічній безпеці підприємства на 5 груп за критерієм імовірності, ураховуючи особливості та ретроспективні дані діяльності промислового об'єкта. На другому

етапі за даними кореляційно-регресійного аналізу визначено позицію виділених загроз за критерієм ступеня впливу на динаміку рівня економічної безпеки досліджуваних підприємств. При цьому можливі загрози економічній безпеці підприємства виділено за основними підсистемами.

Етап II. Для прийняття рішення про пріоритетність реакції підприємства щодо самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій або позиції забезпечення довгострокового потенціалу в межах управління економічною безпекою підприємства пропонується застосування методу аналізу ієрархій. Метод аналізу ієрархій уперше був розроблений Т.Саати та широко використовується в аналітичному плануванні відомих компаній західних країн, таких, наприклад, як Ford, Microsoft. Сферою застосування цього методу є розподіл ресурсів, визначення пріоритетів при відборі альтернативних рішень, проведення аналізу «вартість–ефективність».

Процес застосування даного методу складається з трьох етапів. На першому етапі виконується структурування проблеми відбору, результатом якого є представлення процесу прийняття рішення у вигляді підпорядкованої ієрархії або мережі. В елементарному вигляді ієрархія формується з вершини (мети) через проміжні рівні – критерії – до найнижчого рівня, який є набором альтернатив та системи зв'язків, що демонструють взаємний вплив чинників (критеріїв) та альтернатив. На другому етапі встановлюються пріоритети критеріїв та проводиться оцінювання кожної альтернативи за встановленими критеріями із застосуванням методу попарних порівнянь елементів відносно їхнього впливу на загальну для них характеристику. На третьому етапі реалізації методу ієрархій розраховується підсумковий рейтинг – позиції першочерговості альтернатив у процесі прийняття рішення з орієнтиром здійснення зазначеної мети.

Етап III. Для вдалої реалізації обраної стратегії економічної безпеки, коригування економічної політики, реалізацію заходів щодо соціально-економічного зростання, визначення економічних пріоритетів, створення надійної системи економічної безпеки та її дійового функціонування, контроль за їх виконанням треба покласти на відділ управління економічної безпеки. Для ефективної реалізації стратегії економічної безпеки через прийняття відповідних рішень і дій регулювання найважливіших економічних процесів для підтримки стану економіки на безпечному рівні потрібно використовувати моніторинг. Саме завдяки постійному моніторингу стану економічної безпеки підприємства система управління здатна гнучко реагувати на економічні, соціальні та політичні умови як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, що постійно змінюються.

Етап IV. Важливим аспектом для ефективного управління є розуміння економічної безпеки підприємства як складного комплексного явища. Тому проблема пошуку і впровадження в практику нових форм і методів управління, розробка стратегії економічної безпеки підприємств дозволили б підготувати і реалізувати відповідні програми дій з нейтралізації зовнішніх і ліквідації внутрішніх, постійно виникаючих загроз. Оцінка ефективності діяльності відповідних структурних підрозділів підприємства з використанням даних про витрати на запобігання можливим негативним впливам на економічну безпеку та про розміри відверненої і заподіяної шкоди дає об'єктивну панораму результативності діяльності всіх структурних підрозділів з цього питання.

Таким чином, систему управління економічною безпекою підприємства розглянуто як особливий різновид і відносно самостійну, локальну підсистему управління підприємством. Запропонована концепція управління загальносистемними характеристиками системи економічної безпеки підприємства вирішує проблему вдосконалення процесів управління за рахунок використання нових універсальних формалізованих якісних характеристик зазначеної системи: комунікативність, маневреність, стійкість та адаптивність.

Окремим елементом побудованої системи є використання запропонованого методичного підходу, який надає можливість підвищити ступінь економічної обґрунтованості прийняття рішення стосовно пріоритетності реакції підприємства щодо самозбереження, стабілізації, формування конкурентної, інноваційної позицій або позиції забезпечення довгострокового потенціалу в межах управління економічною безпекою підприємства.